

Nauczanie gramatyki

W nauczaniu komunikacyjnym i zadaniowym gramatyka jest dodatkiem do nauczania sprawności komunikacyjnych. Umiejętność poprawnego używania form językowych ma służyć komunikacji. Poprawność gramatyczna nie jest priorytetem w nauczaniu komunikacyjnym i zadaniowym, choć oczywiście jest mile widziana. Niemniej nie powinna być centrum nauczania. Zatem – jako uzupełnienie lekcji – powinna łączyć się z tematem. Związki poszczególnych zagadnień gramatycznych z tematami komunikacyjnymi zostały już wielokrotnie opracowane i w zasadzie pozostają stałe od lat, np. rodzina wiąże się z biernikiem, zakupy z dopełniaczem, życzenia z celownikiem, mój zwykły dzień z czasem teraźniejszym, wycieczki z czasem przyszłym, życie człowieka z czasem przeszłym, zabytki ze stroną bierną itd. Korzystając z nowych podręczników nauczyciel ma już gotowe zestawienie problemów gramatycznych i ćwiczeń dopasowanych do kolejnych tematów. Problemem na Ukrainie jest to, że korzystając z podręczników wydanych w Polsce (np. *Hurra po polsku*, *Polski krok po kroku*) ćwiczymy formy oczywiste dla ucznia ukraińskojęzycznego (bo tak samo jest w języku ukraińskim), mamy też zbyt mało ćwiczeń. Dlatego – dla tych, którzy chcą więcej gramatyki – rada: warto korzystać z innych uzupełniających książek, np. *Język polski a`la carte* czy *Przygoda z gramatyką*. Książki te, choć już nienowe, są doskonałym repetytorium gramatycznym.

Kilka rad dla uczących gramatyki języka polskiego na Ukrainie:

- Skupiamy się na tym, co jest inne w języku polskim i ukraińskim.

Gdzie szukać zestawów różnic? Najlepiej na podstawie znajomości języka ukraińskiego. Niemniej, na podstawie popełnianych błędów, można wymienić kilkanaście „punktów trudnych”, np.

- różnice rodzajów w M.l.p. i dalej konsekwentnie w odmianie, np. cel, twarz, tysiąc...;
- końcówki gramatyczne, m.in. B.r.ż., C., N.r.ż.;
- alternacje w Msc.l.p., M.l.mn.r.m.os.;
- końcówki czasu przeszłego;
- stopniowanie przymiotników (*bardziej starszy*, *starszy z klasy*)

– tryb rozkazujący;
– strona bierna;
– tryb warunkowy;
– mowa zależna (*babcia poprosiła go usiąść*)
– konstrukcje składniowe, m.in.: D. po zaprzeczeniach (błąd: *Nie pomógł jej nieść ciężką walizkę. Nie można nie zauważyć ten problem.*);
B.l.mn.r.n.m.os. (błąd: *Widzę tych dziewcząt*)
– interferencje całych konstrukcji, np.
*autobus czternasty, szkoła trzydziesta szóstą
boli mi
być znanym gościnnością
chorować gripą
dzwonić mamie
iść po ulicy
jest trzecia godzina, w maju miesiącu, niebieskiego koloru
jestem szczęśliwy być Polakiem
każdy rok
mama prosi syna wyrzucić śmieci
martwi się o swoim dziecku
mistrz po pływaniu
na ile lat
oglądać patrzeć telewizor, oglądać po telewizji
ożenić się na kimś
pierwsze wrażenie od Warszawy
po instrukcji, po przepisie
po sobotach
pomnik Mickiewiczowi
pracować nauczycielką
prosić u rodziców o zgodzie
przekonać się w czymś
przez drogę coś jest
pytał u niej o możliwości pracy
rozmawiać na ukraińskim języku
rozmawiać po telefonie
siedzieć za książkami
starsze mnie na, starsze czym ja, starsze za mnie
ta osoba jest mi najbliższą*

*to wam
u babci rozsypały się owoce
u mnie boli
u mnie jest
uważany jest wielkim artystą
w gazetach było napisano
w gazetach napisali, w telewizji mówili
w Ukrainie
wstydzę się ze swojej pracy
wyjść spotkać ciebie
z dniem urodzin, pozdrawiam was z dniem nauczyciela
z pana 5 złotych
zaopatrywać się w produktach
zapamiętałam ich nieufnymi
zastanowić się o narodowość
zdawać egzaminy po matematyce, ocena po historii*

- Nie męczmy uczniów gramatyką: nadmiarem zadań, zbyt trudnym słownictwem w ćwiczeniach, monotonią.

Raczej włączajmy gramatykę w tok lekcji komunikacyjnej, np. zadając jakąś formę wypowiedzi, wymagajmy stosowania danej formy gramatycznej (np. składniowej).

- Na jednej lekcji skupiamy się na jednej formie gramatycznej.

Jeśli lekcja dotyczy np. zakupów (i dopełniacza), poprawiamy przede wszystkim błędy w tym przypadku. Oczywiście, że ciągle uczniowie będą wszystko zapominać, ale poprawiając wszystko, nie nauczymy niczego.

- Upraszczajmy zasady do minimum.

Nawet, jeżeli taka uproszczona zasada (lub całkiem nowa) pokrywa tylko 80% przykładów, lepiej pozostałe 20% wrzucić do „wyjątków”, niż próbować tworzyć skomplikowane zasady, których i tak nikt nie zapamięta. Świetnym przykładem uproszczenia jest teoria D.l.mn. ograniczona do czterech przykładów:

banan – bananów / poeta – poetów [po spółgłosce twardej: –ów]

lampa – lamp (okno – okien) [samogłoskę obcinamy, jak jest trudność fonetyczna, dodajemy -(i)e]

noc – nocy [po spółgłoskach funkcjonalnie miękkich: -y]

koń – koni [po spółgłoskach miękkich: -i]

- Nie każmy się uczyć gramatyki na pamięć.

Na przykład paradygmatów odmian nieregularnych, polskich terminów gramatycznych, zasad gramatycznych. Oczywiście mówimy tu o sytuacji uczniów w szkołach sobotnich czy na kursach językowych. Jeżeli ktoś chce odnieść sukces w olimpiadach, konkursach czy egzaminach (np. certyfikatowych) – musi nauczyć się więcej.

- Pamiętajmy: uczymy gramatyki funkcjonalnej, nie opisowej!

Zapomnijmy o zadaniach, które nie kształcą poprawności komunikacyjnych, np. rozpoznawanie części zdania, rozbiór gramatyczny zdania. Jak wyżej: nie dotyczy olimpijczyków.